

Vér György ébresztése

A 70 éves Délmagyarország fejtálcájának egyikén Vér György neve áll. A helytörténeti kutatás mindaddig sem születésének, sem halálának pontos idejét nem ismerte. Talán ezzel (is) magyarázható, hogy a lap egykori kiváló munkatársáról nem sok szó esett az elmúlt 35 évben. Pedig a Délmagyarország egy-egy esedékesebb monográfiája nem írható meg Vér rokonszenves alakja és 20 éves újságírói munkássága nélkül. Ő volt a két háború közötti baloldali szegedi sajtó legharcosabb munkatársa, akit sajtópörök tucatja sem tudott eihallgattatni. Ma már csak kevesek emlékezetében él ki-ki sportolt, fess aikiája, szájában az elmaradhatatlan angol pipával. Így ábrázolta őt Magyar László is Grimasz című karikatúraalbumában (1928). Népszerű volt, szerették, Vér Gyurkának hívta mindenki.

Szegeden született 1904. április 15-én. Vezetékeve — Komoly Pál levéltári kutatásából kitűnően — Heller volt. A belügyminiszter 1924-ben engedélyezte, hogy családi nevét írójá nevére, Vérré változtassa. Édesapja MÁV-tisztviselő volt, a család a Jósika utca 31. számú házában lakott. Hamarosan Budapestre költöztek, ezért életének első másfél évtizedéről egyelőre nincsenek adataink.

Jóformán gyermekfejjel szemben találta magát az ellenforradalommal, annak legdühösebb napjaiban. Mindkét unokatestvére Horthy börtönében sínylődött: Kelen (Klein) József népbiztos életfogytig tartó börtönre, Korvin (Klein) Ottót halálra ítélték. (A Klein-testvérek édesanyja, Klein Zsigmondné Eisenstädt Berta testvére volt Vér édesanyjának, Heller Lajosné Eisenstädt Emmának. Vér keresztapja Klein Zsigmond volt.)

Kelen Jolán *Törtélen úton* című könyvében (1955) leírja, hogy a 15 éves Vér egyik látogatásakor mérget csempesztett be a börtönbe Korvinnak, aki azt visszautasította: *nem mentem fel az uralkodó osztályt a gyilkosság alól.*

Fiatalon, 18 évesen került vissza szülővárosába: Az Estől a betiltott Délmagyarország utódjához, a Szeged c. laphoz szerződött segédszerkesztőnek (1922). Decemberben *Színház és szerelem* címmel rendezett irodalmi estet, melyen Móra Ferenc mondott bevezetőt. Hetek alatt utat talált a szegedi irodalmi élet vele egykorú csóvavetőihez: írásai jelentek meg a Csöndben, József Attila, Hont Ferenc, Pór Tibor és a többiek első próbálkozásai között. Ő volt a rövid életű folyóirat társ-szerkesztője. Kollégái akkor szerették meg igazán, amikor új állását sem féltve, részt vett az 1923. januári — sikerrel végződő — újságírósztrájkban. A kiadó végül is Pór Tibor, a mai Sárló Sándor személyében találta meg a bűnbakot, akit el is bocsátott.

Az ausztriai emigránsok rendszeresen eljuttatták neki a *Bécsi Magyar Újságot*, a menekültek szócsövét. Sárló Sándor leírja, hogy ő is Vérek lakásán olvasta Gábor Andor és mások Horthy-ellenes cikkei.

1923 májusában interjút készített a Szegeden járó Babits-csal. decemberben pedig példát mutatott munkatársainak a pesti riporterek gyorsaságából. Karácsony másnapján az „ébredők” bombát dobtak a csongrádi Magyar Király-szálló emeleti nagytermébe, ahol a helyi zsidó nőegylet tartotta jótékonyági bálját. Három halott és sok sebesült volt. Vér elsőként akart a helyszínre érni, ezért a reggeli vonat meg sem várva, lovasszánon indult Csongrádra! Hozzájutott a nyomozás néhány bizalmas részletehöz, és ezeket leadta a pesti lapoknak. A kormánynak kínos lett volna a teljes igazság felderítése, hiszen az egyik letartóztatott „ébredő” lakásán Héjjas Iván levélre bukkantak... Vért hathavi fogházra és 10 millió korona pénzbüntetésre ítélték. A hosszúra nyúlt ügyben a Kúria egy hónapra szállította le a büntetést (1928).

A szegedi jobboldal is a saját bőrén érezte Vér György tollának acélhegyét. Vér a Délmagyarország 1926. április 4-i számában adatokkal alátámasztott cikket írt Szécsényi Istvánnak, a szegedi „ébredők” elnökének köpönyegforgató múltjáról. A leleplezett vezér testvére, Szécsényi Lajos aznap délután megleste, orvul megtámadta a mit sem sejtő Vért, és bántalmazta. A lap április 7-i számában Juhász Gyula állt ki az „ébredők” ellen.

Az amsterdami olimpiáról (1928) Vér tudósította a lap olvasóit. Ez év szeptemberében megkezdte közkezdvelt sorozatát, a *Vasárnapi konferanszt*, amelyben hétről hétre Bohémia kulisszái mögé kalauzolta az olvasót. Ősszel az ügyésznek mégis csak sikerült „kitépnie tollát”. Vér megkezdte 30 napos büntetését. A „Markóban” töltött napjairól, a fogság lélektani mozzanatairól *Rácsok mögött* címmel írt kitűnő regényt (1929). Könyvét a Szegedi Szemleében (febr. 10.) Juhász Gyula, a Délmagyarországban (febr. 11.) Lengyel Vilma, a ma élő legidősebb magyar újságíró ismertette. Fennmaradt a Juhásznak dedikált példány. Vér közeli barátja volt Juhásznak is, Mórának is. A velük készített több tucat interjú, cikk, sok-sok adatot őrzött meg az utókor számára.

Kapcsolatban állt a munkásmozgalommal. Egyik fennmaradt fényképén a május elsejei sétatüntetésen látható Tardos-Tauszig Armin grafikusművész társaságában. Nem múló szerelme volt a színház. Írt színikritikákat, sőt megpróbálkozott a rendezéssel is. Berczeli *Sámson és Delila* c. drámáját ő állította a szegedi színház színpadára 1936 áprilisában.

Emlékezetes esete a szegedi kultúrtörténetnek, hogy a város urai 1939-ben nem merték föl-avatni a destruktívnak bélyegzett Móra szobrát. A szomorodott szívű művész, Tápai Antal maga leplezte le a Közművelődési Palota előtt Móra és az öreg Mátyás kettősét. Vér a Délmagyarország 1939. augusztus 27-i számában világgá kürtölte a város szegényét: *A szobor ott áll keresztelés, felavatás nélkül, csak úgy ruhátlanul és névtelenül. Arva gyerek a tékozló városban, amely megfélemezte róla... Elfelejtették megkoszorúzni, de napról napra friss virágot tesznek a fehér kövek ölébe... A Névtelen Járókelő, az Ismeretlen Polgár, az Örök Olvasó, a Hétköznapi Szeged...*

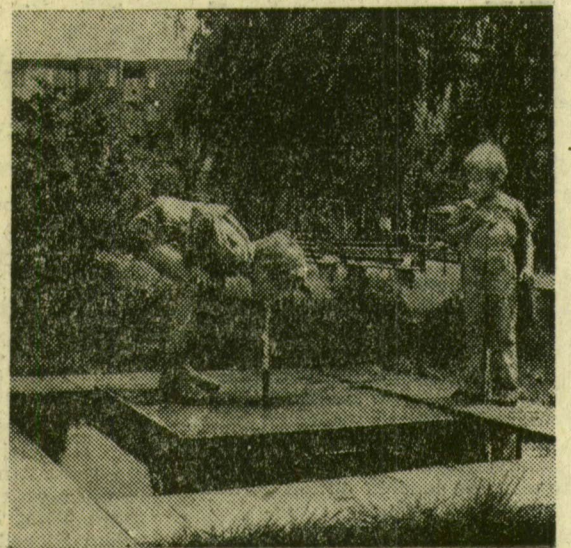
A Délmagyarországon is útni akartak, amikor Vért az elsők között parancsolták munkaszolgálatra: 1940. szeptember 1-től három hónapig Kiszomboron volt. Másodszor 1942 májusában hívták be. Ekkor látta utoljára a családját. Századát a Don vonalához vezényelték. Vér itt esett fogságba az 1943. januári szovjet áttöréskor. Betegen került a morsanszki hadifogolytáborba. Sógórának, a szintén fogságba esett Klein Pálnak a segítségével már később jött: tifusz végzett legyöngült szervezetével 1943. március 14-én. Utolsó szavait Szegedre küldte feleségének és 18 éves Vera lányának. Sosem kapták meg őket is halálba hurcolta a Téboly.

A főlzabadult Délmagyarország első számában, 1944. november 19-én már keresték kollégái: ki tud Vér Györgyről? Ki tud a lap többi munkatársáról. Hartmann Mihályról, Berey Gézáról és a külső munkatárs. Dettre Jánosról? Négyük közül csak Berey tért vissza a *Hitler Allee*-ről, amint könyvének (1979) címében végzetes útjukat nevezte.

Most, három és fél évtized múltán, megismételjük a kérdést: Ki tud Vér Györgyről? Segítség, adatokat kérünk e torzában is nagyszerű életút megrajzolásához.

APRÓ FERENC

Jó néhány éve már annak, hogy városrendezési terveket készítő ismerősöm így jellemezte hivatását: „a lelkiismeretünket győtri az a tudat, hogy amit elképzeltünk, csak évek, évtizedek múltán ölt végleges formát. S vajon akkor is teljes hittel valljuk-e magunknak? A felelősségérzetünket mélyíti az a tudat, hogy évek, évtizedek múltán is mondanak majd véleményt a munkánkról. S vajon állunk-e elébe? Az önértékelésünket segíti az a tudat, hogy évek, évtizedek múltán magunk is kénytelenek leszünk szembenézni korábbi önmagunkkal. S vajon nem az lesz-e a legszigorúbb kritika?” Neki, s tervezőtársainak ajánljuk fotóriportereink képsorát Tarjánról, arról a városrészről, amelyet az ő elképzeléseik formáltak. Sok év eltelt azóta, s közben a városrész lakói is hozzájárultak ahhoz, hogy otthonossá, lakályossá váljon a házak, utak, terek együttese. Virágos erkélyekkel, színes padokkal, gondozott gyermekjátékokkal — törődéssel, széperzéssel válhatott a városrendező, tervező alkotó téréből életünk tere. Sokunknak otthona. A négy falon kívül is. (Somogyi Károlyné felvételei)

Életünk tere: otthonunk

